

विपाश, विपाशा *f.* N. of one of the five rivers in the Panjab (now called Beas); एषा रम्या विपाशा च नदी परमपावनी Mb. 3. 130. 8.

विपिन *a.* Thick, dense; अमुमतिविपिनं वेद दिग्व्यापिनम् Ki. 5. 18. -**नम्** [वप्-इन् ह्रस्वश्च पृषो०; cf. Uq. 2. 52] 1 A wood, forest, grove, thicket; वृन्दावनविपिने ललितं वितनोतु शुभानि यशस्यम् GIt. 1; विपिनानि प्रकाशानि शक्तिमत्त्वाच्चकार सः R. 4. 31; Mā. 9. 2. -2 A multitude, quantity. -**Comp.** -**ओकस्** an ape, monkey; रक्षोभिर्विपिनौकसां परिवृद्धैश्चारद-पास्तकम् Mv. 6. 31.

विपुंसक *a.* Unmanly.

विपुरुष *a.* Void of men, empty.

विपुल *a.* 1 Large, extensive, capacious, broad, wide, spacious; विपुलं नितम्बदेशे M. 3. 7; शिरसि तरुविपुलश्च मध्यदेशे Mk. 3. 22; काले ह्ययं निरबधिविपुला च पृथ्वी Mā. 1. 6; क्वचिद् द्वीपाकारः पुलिनविपुलैर्भौगनिबदैः Nāg. 5. 26; so विपुलं पृष्ठम्, विपुलः कुक्षिः &c. -2 Much, ample, copious, abundant; तपसा तथा न मुदमस्य ययौ भगवान् यथा विपुलस्त्वतया Ki. 18. 14. -3 Deep, profound; विपुलार्था च भारती Mv. 1. 2. -4 With the hair standing on end, thrilling; विपुलेन निपीडय निर्दयं मुदमायातु नितान्तमुन्मनाः Śi. 16. 3 (where it has sense 1 also). -**रः** 1 N. of the mountain Meru. -2 Of Himalaya. -3 A respectable man. -**Comp.** -**श्रीव** *a.* long-necked. -**छाय** *a.* shady, umbrageous. -**जघना** a woman with large hips. -**प्रज्ञा, बुद्धि, मति** *a.* endowed with great talents or understanding. -**रसः** the sugar-cane.

विपुला The earth.

विपुष्ट *a.* Ill-fed.

विपुष्टिः Perfect welfare; prosperity.

विपूयः The *Munja* grass; P. III. 1. 117; विपूयैः कृत-मेखलाम् Bk. 6. 60.

विपूयकम् Suppuration; an offensive smell.

विप्रः [वप्-रन् पृषो० अत इत्वम्; Uq. 2. 28] 1 A Brāhmaṇa; see the quotations under ब्राह्मण. -2 A sage, wise man; त्वं मुखं पद्मजो विप्रः Mb. 1. 23. 17. -3 The *Āsvattha* tree. -4 (In prosody) A foot of four short syllables. -5 A singer of hymns, praiser. -6 The month भाद्रपद. -7 *Ficus Religiosa* (Mar. पिपळ). -8 *Acacia Sirissa* (Mar. शिरस). -**Comp.** -**ऋषिः** = ब्रह्मर्षिः q. v. -**काष्ठम्** the cotton-plant. -**कुण्डः** an adulterous offspring of Brāhmaṇa parents. -**ग्रहः** = ब्रह्मराक्षस q. v.; Bhag. 6. 8. 25. -**प्रिय** *a.* dear to Brāhmaṇas; विप्रप्रियं धार्मिकम् Rāmā- rakṣā 26. (-यः) the *Palāsa* tree. (-यम्) thick sour milk. -**समागमः** a concourse or synod of Brāhmaṇas. -**स्वम्** the property of a Brāhmaṇa.

विप्रकीर्ण *p. p.* 1 Spread about, dispersed, scattered. -2 Loose, dishevelled (as hair). -3 Expanded, out-stretched. -4 Wide, broad.

विप्रकृ 8 U. 1 (a) To tease, trouble, harass, harm; किं सत्त्वानि विप्रकरोषि Ś. 7; (b) To oppress; तस्मिन् विप्रकृताः काले तारकेण दिवौकसः Ku. 2. 1. -2 To wrong, ill-treat, offend; भर्तुर्विप्रकृतापि रोषणतया मा स्म प्रतीपं गमः Ś. 4. 17. -3 To affect, cause a change in; कमपरमवशं न विप्रकुर्युर्विमुमपि तं यदमी स्पृशन्ति भावाः Ku. 6. 95. -4 To disfigure, deform; आभरणोचितं रूपमाश्रमद्युलभैः प्रसाधनैर्विप्रकार्यते Ś. 4. -5 To ap- point, admit (as a witness); Mb. 5.

विप्रकारः 1 Insult, contumely, abuse, treating with disrespect; उदीरितां तामिति याज्ञसेन्या नवीकृतोद्ग्राहितविप्रकाराम् Ki. 3. 55. -2 Injury, offence; शशंछुर्विप्रकारं तं तस्मै तारक-कारितम् Mb. 13. 86. 28. -3 Wickedness. -4 Opposition, counteraction. -5 Retaliation. -6 Various manner. -7 Wrong way, act; मत्स्यानां विप्रकारांस्ते बहूनस्मानकीर्तयन् Mb. 4. 47. 9.

विप्रकृत *a.* Hurting, offending; अस्मद्विधानां दुष्टानां निर्लज्जानां च विप्रकृत Bhag. 6. 17. 11.

विप्रकृत *p. p.* 1 Hurt, offended, injured; एवं विप्रकृते लोके दैत्येन्द्रानुचरैर्मुहुः Bhāg. 7. 2. 16. -2 Insulted, abused, treated with contumely. -3 Opposed. -4 Retaliated, requited. -5 Oppressed, troubled, disturbed. -6 Irritated, provoked; विप्रकृतः पन्नगः फणां कुर्वते Ś. 6. 31.

विप्रकृतिः *f.* 1 Injury, offence. -2 An insult, abuse, contumely. -3 Retaliation, retort. -4 Change, variation; अभियुक्तं च नान्येन नोक्तं विप्रकृतिं नयेत् Y. 2. 9.

विप्रकृष्ट 1 P. To draw away, remove, counteract; कामं दुग्धे विप्रकर्षत्यलक्ष्मीम् U. 5. 30.

विप्रकर्षः 1 Distance, remoteness. -2 Difference, contrast; विप्रकर्षेण बुध्येत कृतकर्मा यथाफलम् Mb. 3. 32. 46. -3 Dragging away, carrying off; द्रौपद्या विप्रकर्षेण राज्यापहरणेन च Mb. 3. 2. 9. -4 (In gram.) The separation of two consonants by the insertion of a vowel.

विप्रकृष्ट *p. p.* 1 Drawn away, removed. -2 Distant, remote. -3 Protracted, lengthened, extended.

विप्रकृष्टक *a.* Remote, distant.

विप्रणश See प्रणश.

विप्रतारकः An impostor, deceiver.

विप्रतिकारः 1 Counteraction, opposition, contradic- tion. -2 Retaliation.

विप्रतिपद् 4 Ā. 1 To differ, be mutually opposed, conflict. -2 To waver, vacillate; मिथ्यावृत्तिरनार्यः सन्नद्य विप्रतिपद्यसे Mb. 5. 128. 18. -3 To reply falsely.

विप्रतिपत्तिः *f.* 1 Mutual discrepancy, contest, conflict, dispute, opposition (as of opinions or interests). -2 Dissent, objection. -3 Perplexity, confusion. -4 Mutual relation. -5 Conversancy. -6 Hostile feeling; इयं विप्रतिपत्तिस्ते यदा त्वं पिशिताशनः Mb. 12. 111. 9. -7 Error, mistake.